

ФОЛЬКЛОРНІ ВИТОКИ ТВОРЧОСТІ Г.С.СКОВОРОДИ

Для життя і творчості Г.С.Сковороди притаманна органічна єдність з народом. Люди сприймали його саме як "українського простолюдина". Сам Сковорода називав себе і своє вчення "тканкою и шеткою простонародною". Він був близьким до простих людей, пишався ім'ям народоучителя, зневажав тих вчених, які не хотіли розмовляти з селянами й гордували ними. Свої філософські міркування він викладав переважно в формі діалогів і серед своїх уявних співбесідників називав і неписьменних селян Клеопу, Філона, Конона. Можна припустити, що писані діалоги Сковороди частково відобивали дійсні усні розмови філософа, зокрема, і з простими людьми.

Народна творчість була хронологічно першим джерелом, з якого черпав майбутній філософ і письменник мудрість і життєвий досвід. У творах Сковороди є автобіографічні згадки про те, що в дитинстві він чув від різних людей цікаві фольклорні твори: "Я еще младенцем выучил басенку" - переказ про те, як люди почали робити вікна в хатах. Або: "Я еще мальчиком слышал от знакомого перстанина следующую басенку" - і далі наводить переказ про Індію та страшного дракона. Важливим фактором у формуванні поетичного хисту майбутнього поета було і те, що Полтавщина і Харківщина здавна славилися думами, піснями та їх виконавцями - кобзарями.

У поетичній своїй практиці Сковорода тяжів до народної творчості. Його ідеал найвищих якостей людини близький до народного ідеалу. У "Розмові п'яти подорожніх про істинне щастя в житті" філософ утверджує високу мораль народу, заперечує міщанську суету і панське неробство. Осмислюючи, в чому суть щастя, Сковорода переповідає народні притчі, байки, легенди і в цей спосіб близько стає до народного розуміння таких понять, як "премудрість", "добродійність" і "добродієність", "щастя".

Виразно помітне використання в творах Сковороди засобів народної творчості, образів, порівнянь народного походження: "Ты как рыба с водою, всегда возле нас", "Прочь ты, мука! С дымом, с чадом!". Сковорода звертається до природи в образах, близьких українській народній поезії: "Ой ты, птичко холтобокс, не клади гнезда високо! Клади на зеленой травке, на молоденькой муравке. ...Стоит явор над горою, все кивает головою; буйны

ветри повеваєт, руки лявру ламаєт..."/, використовує народно-поетичні образи хвотобокої пташки, яка в'є гніздо високо, і явора, що росте на горі, для проведення своєї думки про небезпечність для людини високого становища в світі.

Переймає Г.С.Сковорода і антикріпосницьку традицію українського фольклору. Його сатира була спрямована проти побутового й соціального зла навколишньої дійсності. У пісні "Рсякому городу нрав и права" він виводить образи поміщика, який "непрестанно стьаєєт грунта", панського попилача - "сват для чинов углы панские трет", купця - "Фелька-купец при аршине все джеєт", представників прокуренції - "строит на свой тон креста права", схоластичної освіти - "с диспут студенту третит голова" та ін.

З повною силою виявився зв'язок Сковорода з народною творчістю в прославленні славного рет'мана Богдана Хмельницького як "батька вольності", як народного героя. Такий же погляд на Богдана Хмельницького зустрічаємо і в народних думах, піснях та переказах.

Тяжіння до народної творчості видно не тільки із змісту, а і з ритмічних примет поезії Сковорода. Так, всю 18-у пісню свого "Сада" "Ой ты, птичко жолтобоко" Сковорода побудував на ритмічній схемі народних шедрівок.

Деякі пісні Сковорода ще за його життя, будучи близькими народові за змістом і мелодіями, увійшли до репертуару народних співців - кобзарів і лірників. Дослідники на початку XIX ст. відзначали, що пісні Сковорода малоросійські співці співають під ім'ям "Сковородинських веснянок". А такі його пісні, як "Ах поля, поля зелені" і "Ой ты, птичко жолтобоко" стали першими народними піснями літературного походження в українському фольклорі, авторство яких точно відоме.

Надихала Сковороду народна творчість в широкому розумінні без обмеження українською тематикою. Під час перебування за кордоном він знайомився не тільки з наукою, мистецтвом, а й побутом, звичаями, фольклором народів Європи. Це засвідчено, зокрема, і творами Сковорода. Письменник робить посилання на польський фольклор: "Польская притча "Не адруг вистроєн Краков", згадує німецьку приказку: "Поэт герман притчу оив: "Бог отроєт кырку, а чорт там за часовью".